

УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА

Кафедра економічної теорії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор Мостов'як І.І.

“ _____ ” _____ 2015 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МІКРОЕКОНОМІКА

(назва навчальної дисципліни)

напрямок підготовки 6.030505 управління персоналом та економіка праці

6.030504 економіка підприємства

6.030507 маркетинг

6.030508 фінанси і кредит

6.030509 облік і аудит

(шифр і назва напрямку підготовки)

Факультет економіки і підприємництва

Умань – 2015 рік

Робоча програма з дисципліни „Мікроекономіка”
для студентів за напрямом підготовки:
6.030504 економіка підприємства,
6.030507 маркетинг,
6.030508 фінанси і кредит,
6.030509 облік і аудит,
6.030505 управління персоналом та економіка праці
„28” серпня , 2015 року – 26 с.

Розробники: к.е.н., доцент кафедри економічної теорії Бурляй А.П.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри економічної теорії

Протокол від. „28” серпня 2015 року № 1

Завідувач кафедри економічної теорії

_____ (Костюк В.С.)
(підпис) (прізвище та ініціали)
“ _____ ” _____ 20__ року

Схвалено методичною комісією факультету економіки і підприємництва за
напрямом підготовки: 6.030504 економіка підприємства,
6.030507 маркетинг, 6.030508 фінанси і кредит, 6.030509 облік і аудит, 6.030505
управління персоналом та економіка праці
(шифр, назва)

Протокол від. “01” вересня 2015 року № 1

“ _____ ” _____ 20__ року Голова _____ (Бечко П.К.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань <u>0305 Економіка та підприємництво</u> (шифр і назва)	Нормативна	
	Напрямок підготовки <u>6.030504 економіка підприємства,</u> <u>6.030507 маркетинг,</u> <u>6.030508 фінанси і кредит,</u> <u>6.030509 облік і аудит</u> <u>6.030505 управління персоналом та економіка праці</u> (шифр і назва)		
Модулів – 2	Спеціальність (професійне спрямування): _____	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 10		1-й	2-й
		Семестр	
Загальна кількість годин –120		2-й	3-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>бакалавр</u>	Лекції	
		20 год.	10 год.
		Семінарські	
		40 год.	4 год.
		Самостійна робота	
		60 год.	106 год.
		Вид контролю: екзамен	

2. Мета і завдання навчальної дисципліни

2.1 Мета викладання дисципліни, її спрямування

Мікроекономіка є однією зі складових сучасної економічної теорії – фундаментальної суспільної науки про вибір раціональних способів використання обмежених ресурсів для задоволення матеріальних потреб людини і суспільства в цілому.

Мікроекономіка вивчає поведінку індивідуальних господарських суб'єктів в різних ринкових структурах. Центральними суб'єктами мікроекономічних досліджень є споживач і фірма. Об'єктом вивчення мікроекономіки є поведінка мікроекономічних суб'єктів, тобто процес розробки, прийняття і реалізації рішень відносно вибору і використання обмежених ресурсів з метою одержання якомога більшої вигоди.

Метою вивчення дисципліни є формування у студентів знання поведінки економічних суб'єктів у ринкових умовах, озброєння їх універсальним інструментарієм прийняття оптимальних господарських рішень за наявних обмежених ресурсів та альтернативних можливостей їх використання.

2.2 Завдання вивчення дисципліни

Завдання дисципліни – сформувати ринково-орієнтований економічний світогляд учасника суспільного виробництва, здатного до діяльності економіста-фахівця або самостійної підприємницької діяльності, допомогти йому оволодіти універсальним інструментарієм прийняття раціональних господарських рішень; закласти усвідомлення того, що успіх будь-якої економічної діяльності залежить не лише від наявності стартового капіталу чи підприємницького таланту, а й від знання закономірностей функціонування економічних мікросистем у різних ринкових ситуаціях та вміння їх ефективно використовувати.

У результаті вивчення курсу

студент повинен знати:

- термінологію та основні засоби мікроекономічного аналізу;
- принципи раціональної поведінки мікросистем на ринках;

- закономірності функціонування мікросистем у різних ринкових ситуаціях;
- особливості формування ринків факторів виробництва;
- особливості утворення цін на послуги праці, капіталу, природних ресурсів відповідно до типу ринкової структури;
- вплив методів державного регулювання на економічні процеси в країні..

студент повинен уміти:

- застосовувати прийоми мікроекономічних досліджень для аналізу ефективності функціонування мікроекономічних систем;
- розробляти методи оптимізації поведінки економічних суб'єктів у ринкових умовах;
- самостійно виконувати техніко-економічні розрахунки, пов'язані з обґрунтуванням раціональної поведінки мікросистеми.

Курс “Мікроекономіка” студенти вивчають в наступному порядку:

- прослуховування лекцій;
- самостійна робота по вивченню предмета в робочих зошитах з мікроекономіки та підготовка до семінарських занять;
- семінарські заняття;
- написання рефератів з обраної теми з доповіддю в групі;
- здача іспиту з курсу.

Загальний обсяг годин з дисципліни – 120 год.

3. НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ «МІКРОЕКОНОМІКА» (ЛЕКЦІЇ)

МОДУЛЬ 1. МІКРОЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ПОВЕДІНКА СПОЖИВАЧА

Тема 1.

Предмет і метод мікроекономіки

Мікроекономіка як складова частина теоретичної економіки Проблема обмеженості ресурсів і необхідності вибору. Альтернативність цілей використання обмежених ресурсів і раціональність поведінки суб'єктів ринкових відносин. Макро- та мікроекономіка як найважливіші складові сучасної теоретичної економіки, як методологічна, термінологічна, інструментальна база конкретних економічних дисциплін.

Предмет, концептуальні основи та методологія мікроекономіки. Предмет курсу. Суб'єкти та об'єкти економічних відносин на мікрорівні. Індивід. Домогосподарство. Ділова одиниця (фірма). Держава.

Методологія мікроекономічного аналізу. Мікроекономічні моделі. Нормативна і позитивна мікроекономіка.

Мета, завдання і зміст дисципліни. Мета та завдання дисципліни. Блочно-змістовна схема дисципліни. Взаємозв'язок з іншими дисциплінами.

Тема 2.

Теорія граничної корисності і поведінка споживача

Корисність в економічній теорії і проблема її виміру. Потреби, види потреб. Економічні блага. Поняття корисності. Сукупна та гранична корисності. Функція корисності.

Закон спадної граничної корисності блага. Процес споживання та динаміка зміни сукупної та граничної корисності. Перший закон Госсена. Закон спадної граничної корисності блага.

Рівновага споживача з кардиналістських позицій. Поняття «рівновага споживача». Модель споживання набору благ. Другий закон Госсена. Еквімаржинальний принцип досягнення раціонального вибору та рівновага споживача.

Тема 3.

Ординалістська теорія поведінки споживача

Вибір споживача з ординалістських позицій. Вподобання та привабливість, вподобання та вибір. Припущення щодо системи вподобань споживача.

Криві байдужості, їх властивості. Особливості аналізу функції корисності з ординалістських позицій. Криві байдужості як спеціальний інструментарій мікроекономічного аналізу. Окремі випадки конфігурації кривих байдужості. Гранична норма заміщення благ.

Бюджетна лінія. Бюджетне обмеження і можливості споживача. Поняття «нахилу бюджетної лінії». Вплив зміни доходу споживача на розміщення бюджетної лінії та процес споживання.

Оптимум споживача як модель раціонального споживчого вибору. Рівновага споживача: економічна, алгебраїчна, графічна інтерпретація.

Реакція споживача на зміну його доходу. Лінія «дохід – споживання». Нахил лінії як свідчення відношення споживача до благ. Поняття «повноцінних» і «неповноцінних» благ. Крива Енгеля.

Реакція споживача на зміну цін товарів. Лінія «ціна – споживання». Траєкторія розвитку споживання як результат зниження цін. Побудова лінії індивідуального попиту споживача.

Ефект заміщення та ефект доходу.

Тема 4.

Попит, пропозиція, їх взаємодія

Попит і закон попиту. Ринковий попит як сума індивідуального попиту всіх споживачів певного товару. Функція попиту. Закон попиту та його пояснення базовими положеннями теорії поведінки споживача. Аналіз зміни попиту загалом та величини (обсягу) попиту.

Пропозиція і закон пропозиції. Функція пропозиції. Закон пропозиції. Аналіз змін пропозиції загалом та величини (обсягу) пропозиції.

Взаємодія попиту і пропозиції. Ринкова рівновага. Поняття ринкової рівноваги. Визначення рівноважної ціни та рівноважної кількості товару. Вплив змін попиту й пропозиції на стан рівноваги.

Концепція еластичності взаємозв'язаних показників. Еластичність попиту за чинниками впливу: за власною ціною блага, за ціною взаємодоповнюючого або взаємозамінюваного блага (перехресна еластичність), за доходом. Взаємозв'язок між ціною та валовим виторгом за різної еластичності.

Фактори впливу на пропозицію. Еластичність пропозиції за власною ціною блага та за цінами факторів виробництва.

МОДУЛЬ 2 . МІКРОЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ПОВЕДІНКА ВИРОБНИКА

Тема 5.

Витрати виробництва

Параметри підприємства як мікроекономічної моделі. Поняття і параметри виробничої функції. Сукупний, середній та граничний продукт. Поняття загального (сукупного, валового), середнього та граничного виторгу. Прибуток як кінцевий результат діяльності підприємства.

Витрати виробництва за короткостроковий період. Економічні та бухгалтерські витрати. Поняття альтернативних витрат. Постійні та змінні витрати. Типовий характер зміни витрат за короткостроковий період. Закон зростаючих граничних витрат (зниження дохідності).

Витрати в довгостроковому періоді. Ізоквантна, пропорційна та ізоклинна варіації факторів виробництва та функція витрат. Криві довготривалих витрат, їх види. Концепція мінімально ефективного розміру підприємства. Варіанти технологічного вибору фірми у розробці довгострокової стратегії.

Тема 6.

Ринок досконалої конкуренції

Модель ринку досконалої конкуренції та її характеристики. Ознаки й умови досконалої конкуренції. Поліполістичний образ поведінки Суб'єктів ринку. Ринковий попит на продукцію фірми за умов досконалої конкуренції.

Ринкова поведінка підприємства в короткостроковому періоді. Визначення оптимальних обсягів випуску: два підходи. Поведінка підприємства, за умов зміни ринкової ситуації. Пропозиція фірми і галузі в короткостроковому періоді. Рівновага фірми та галузі.

Ринок досконалої конкуренції в довгостроковому періоді. Рухомість ринкового попиту й пропозиції. Пропозиція фірми в довгостроковому періоді. Тривала рівновага підприємства, галузі, ринку та механізм її підтримки.

Ефективність ринку досконалої конкуренції.

Тема 7.

Монопольний ринок

Модель «чистої монополії» та її характеристики. Ознаки «чистої монополії». Економічні, адміністративні та правові бар'єри вступу до монопольного ринку. Монополія і монопольна влада. Різновиди монополій. Діагностування монопольної влади. Монопольстичний спосіб дій.

Монопольний ринок у короткостроковому та довгостроковому періодах. Крива попиту монополіста. Вибір монополістом ціни й обсягу виробництва. Вплив на поведінку монополіста цінової еластичності попиту. Пропозиція монополіста та особливості її формування. Визначення монопольної ціни. Цінова диференціація та дискримінація. Рівновага фірми-монополіста в довгостроковому періоді. Досягнення та утримання ринкової влади.

Особливості функціонування реальних монополізованих ринків. Аналіз поведінки реальних монополій. Економічні наслідки монополізації галузі. Порівняльна оцінка конкурентного та монопольного ринків. Потреба державного регулювання монополії, антимонопольна політика.

Тема 8.

Олігополія та ринок монополістичної конкуренції

Основні ознаки олігополії. Нечисленність підприємств в олігополістичних галузях. Загальна взаємозалежність олігополістів. Однорідність або диференційованість продукту. Високі бар'єри для вступу до галузі. Асиметричність ринкової влади олігополістів.

Теоретичні моделі олігополії. Олігополістична взаємозалежність і еволюція способу дій учасника ринку. Ринкові лідери та аутсайдери. Узагальнення моделей дуополії за Штакельбергом. Модель дуополії Курно та Бертрана як відображення

ринкової поведінки початківця. Моделювання поведінки олігополістів за функціями їх реакції на ринкові зміни. Стратегія постійного співвідношення цін. Теорія ігор в моделюванні олігополії.

Особливості організації олігополістичного ринку. Взаємозалежність олігополістів, цінові війни і схильність до змови. Таємні змови, мовчазні згоди і легальні угоди. Картелі. Нецінова конкуренція.

Ефективність олігополії. Суспільна оцінка олігополістичного ринку. Ефективність олігополії у порівнянні з іншими ринковими структурами.

Ознаки і поширення монополістичної конкуренції. Ознаки монополістичної конкуренції. Умови вступу до галузі. Спосіб дій монополістичного конкурента.

Ринкова поведінка монополістичного конкурента. Еластичність попиту. Визначення оптимального обсягу витрат та цінова політика. Умова досягнення і підтримання беззбитковості в довгостроковому періоді.

Нецінова конкуренція. Сутність та передумови розвитку нецінової конкуренції. Поглиблення диференціації продукту: позитивні наслідки та загрози. Вплив рекламної діяльності на обсяг витрат і витрат.

Ефективність монополістичної конкуренції. Суспільна ціна монополістичної конкуренції.

Порівняльна характеристика ринкових структур.

Тема 9.

Ринки факторів виробництва

Попит на працю за умови досконало конкурентного ринку ресурсів. Праця як фактор виробництва, її мобільність. Характеристика досконало конкурентного ринку праці. Граничний вигравш виробника від найму праці. Обґрунтування рішення про найм. Формування індивідуального, галузевого та ринкового попиту на працю.

Ринкова пропозиція праці на досконало конкурентному ринку. Еластичність пропозиції праці для галузей з різною динамікою витрат на виробництво. Обґрунтування вибору робітника щодо праці і відпочинку: інструментарій ординалістської теорії корисності. Ринкова пропозиція послуг праці. Рівновага на ринку праці.

Ринок праці з недосконалою конкуренцією. Попит монополії на працю та монополісна рівновага. Монопсонічний та олігопсонічний ринки, їх особливості.

Контроль профспілок над пропозицією робочої сили, рівнем заробітної плати та продуктивністю праці. Двостороння (двобічна) монополія та визначення реального рівня заробітної плати.

Тема 10.

Загальна рівновага конкурентних ринків

Поняття ринкової рівноваги, її аналіз. Часткова та загальна рівновага. Ефект зворотного зв'язку. Закон Вальраса.

Рівновага в економіці обміну. Необхідність та вигоди ринкового обміну. Порівняння граничних норм заміщення для пар товарів, що обмінюються. Діаграма Еджворта. Ефективність при обміні. Крива контрактів. Парето – ефективний розподіл. Крива можливостей споживачів. Загальна рівновага за Парето.

Ефективність у виробничій сфері. Розподіл виробничих ресурсів; діаграма Еджворта. Крива виробничих контрактів. Парето – оптимальний розподіл ресурсів. Ефективність на конкурентних ринках товарів.

Загальна рівновага та економіка добробуту. Сукупна (зведена) ефективність конкурентних ринків. Причини обмеженої здатності ринкового регулювання. Оптимум та квазіоптимум ринкової системи. Теорія загальної рівноваги та політика в галузі економіки добробуту. Критерії оцінки добробуту.

Позаринкові (зовнішні) ефекти, їх економічний зміст. Поняття про зовнішні ефекти. Суспільні та приватні витрати (вигоди). Корируючі податки та субсидії. Теорема Коуза-Стіглера.

Громадські блага і громадський вибір. Поняття громадських благ. Приватні та громадські блага. Попит на громадські блага і ефективний їх обсяг. Забезпечення громадськими благами: можливість ринку і держави.

Економічна роль держави у ринковій економіці. Необхідність та причини втручання держави в економічні процеси за ринкових умов. Функції держави. Позитивний (описовий) аналіз поведінки уряду. Застосування теорії громадського вибору у поведінці уряду.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “МІКРОЕКОНОМІКА” ЗА МОДУЛЬНОЮ СИСТЕМОЮ

Змістовий модуль	Всього	в тому числі		СРС
		лекції	семінарські заняття	
Модуль 1. Мікроекономічний аналіз та поведінка споживача				
1. Предмет і метод мікроекономіки	12	2	4	6
2. Теорія граничної корисності і поведінка споживача	12	2	4	6
3. Ординалістська теорія поведінки споживача	12	2	4	6
4. Попит, пропозиція, їх взаємодія	12	2	4	6
Всього	48	8	16	24
Форма модульного контролю - тестування				
Модуль 2 . Мікроекономічний аналіз та поведінка виробника				
5. Витрати виробництва	12	2	4	6
6. Ринок досконалої конкуренції	12	2	4	6
7. Монопольний ринок	12	2	4	6
8. Олігополія та ринок монополістичної конкуренції	12	2	4	6
9. Ринки факторів виробництва	12	2	4	6
10. Загальна рівновага конкурентних ринків	12	2	4	6
Всього	72	12	24	36
Форма модульного контролю - тестування				
Всього за семестр	120	20	40	60
Форма підсумкового контролю - екзамен				

5. СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ.

МОДУЛЬ 1

ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ І МЕТОД МІКРОЕКОНОМІКИ (2 год.)

План:

1. Місце мікроекономіки в сучасній економічній теорії. Предмет мікроекономіки.
2. Етапи розвитку мікроекономіки як науки.
3. Суб'єкти та об'єкти мікроекономіки. Основні припущення мікроекономічного аналізу.
4. Методи мікроекономіки.
5. Поняття економічної моделі. Види економічних моделей.
6. Типи і моделі ринкового господарства

Основні категорії та поняття:

Політична економія, економікс, мікроекономіка, макроекономіка, міжнародна економіка, об'єктивний та суб'єктивний підходи, споживач, фірма, поведінка мікросистеми, закон обмеженості ресурсів, проблема вибору, альтернативна вартість, закон спадної продуктивності факторів виробництва, раціональна поведінка, ринкове середовище, зовнішнє та внутрішнє середовище, спостереження, відбір фактів, статистичний та економічний аналіз, граничний аналіз, економічне моделювання, позитивний та нормативний аналіз.

Питання на самостійне опрацювання

1. Становлення та розвиток мікроекономіки як галузі знань.
2. Історія мікроекономічної думки в Україні.
3. Еволюція методів мікроекономічного аналізу.
4. Маржинальна революція і мікроекономіка.
5. Рідкісність ресурсів та альтернативність вибору: мікроекономічний аналіз.
6. Позитивна і нормативна теоретична економіка: сутність, принципи, методи.
7. Ринкова система: мікроекономічний підхід.
8. Мікроекономічна теорія як теорія цін.
9. Проблеми координування економічних виборів суб'єктів господарювання.
10. Моделювання в мікроекономічній теорії.
11. Зміст, співвідношення та генезис термінів «політична економія», «економічна теорія», «теоретична економіка», «економікс».
12. Спільність і відмінність між макро- та мікроекономікою.
13. Сучасні тенденції у розвитку складових економічної теорії.

ТЕМА 2. МОДЕЛІ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧА (6 год.)

План:

1. Мета споживача в кардиналістській моделі.
2. Мета споживача в ординалістській моделі.
3. Бюджетні обмеження споживача.
4. Оптимізація споживчого вибору.
5. Вплив зміни доходу на оптимальний стан споживача. Криві Енгеля.
6. Зміна вибору споживача при зміні ціни одного з товарів. Побудова кривої індивідуального попиту споживача.
7. Ефект доходу та ефект заміщення. Парадокс Гіффена.
8. Надлишок споживача.
9. Ринковий попит. Зовнішні сіткові впливи.

Основні категорії та поняття:

Маржиналізм, кардиналістський (кількісний) підхід, потреба, корисність, сукупна корисність, гранична корисність, закон спадної граничної корисності (перший закон Госсена), ізокорисність, гранична норма заміщення, аксіома порівнянності, ординалістський підхід (виявлені переваги), аксіома порівнянності, аксіома транзитивності, аксіома ненасичуваності, крива байдужості, набір байдужості, карта байдужості, бюджетні обмеження, бюджетна лінія, рівняння бюджетної лінії, правило максимізації корисності, рівновага споживача, еквімаржинальний принцип, гранична вигода, граничні витрати.

Крива “ціна-споживання”, ефект доходу, ефект заміщення, товар Гіффена, крива “доход-споживання”, криві Енгеля, криві Торнквіста, товари першої та другої необхідності, предмети розкоші, надлишок споживача, індивідуальний попит, ринковий попит, позитивні та негативні сіткові зовнішні впливи, ланцюговий ефект, ефект снобізму.

Питання на самостійне опрацювання

1. Економічний вибір в умовах обмеженості ресурсів
2. Процес споживання та динаміка зміни загальної і граничної корисності
3. Особливості аналізу функції корисності з ординалістських позицій
4. Зміна оптимального стану споживача на ринку товарів
5. Закони Госсена.
6. Соціальні ефекти, що ускладнюють зв'язок між індивідуальним та ринковим попитом: ефекти „юрби”, „сноба”, „Веблена”.
7. Суть абсолютно еластичного та абсолютно нееластичного попиту.
8. Використання аналізу кривих байдужості для розуміння наслідків економічної політики уряду.
9. Використання ефектів доходу і заміни у державному регулюванні цін на споживчі товари.

ТЕМА 3. ПОПИТ, ПРОПОЗИЦІЯ ТА РИНКОВА РІВНОВАГА (4 год.)

План:

1. Аналіз попиту. Форми представлення попиту: аналітична, таблична та графічна.
2. Цінові та нецінові детермінанти попиту.
3. Аналіз пропозиції. Форми представлення пропозиції: аналітична, таблична та графічна.
4. Нецінові детермінанти пропозиції.
5. Механізм функціонування конкурентного ринку. Аналіз ринкової рівноваги.

Основні категорії та поняття:

Ринок, попит, обсяг (величина) попиту, закон попиту, крива попиту, детермінанти попиту, товари-субститути, товари-комплементи, нормальні товари, нижчі товари, пропозиція, величина пропозиції, закон пропозиції, крива пропозиції, дефіцит, надлишок, ринкова рівновага, умова часткової рівноваги, стійкість точки рівноваги, варіанти здвигу точки рівноваги ринку.

Питання на самостійне опрацювання

1. Ціновий механізм як організатор і координатор ринкової економіки.
2. Аналіз попиту і пропозиції та його використання в бізнесі.
3. Формування попиту на ринках окремого продукту.
4. Підходи Маршала та Вальраса до встановлення ринкової рівноваги.
5. Особливості споживчого попиту.
6. Вплив НТП на зміну пропозиції.
7. „Ножиці” Альфреда Маршалла.
8. Дотації та податки як важливі фактори розташування кривих попиту та пропозиції.
9. Аналіз попиту та пропозиції сільськогосподарської продукції в Україні.
10. Пропозиція державного та приватного секторів.

ТЕМА 4. ЕЛАСТИЧНІСТЬ І ПРИСТОСУВАННЯ РИНКУ (2 год.)

План:

1. Еластичність попиту за ціною. Розрахунок коефіцієнтів еластичності. Взаємозв'язок еластичності попиту та видатків споживачів.
2. Крайні випадки й інші види еластичності попиту.
3. Еластичність пропозиції. Часові періоди. Пристосування ринку у короткостроковому та довгостроковому періодах.
4. Практичне застосування концепції еластичності.

Основні категорії та поняття:

Еластичність, еластичність попиту за ціною, лінійна еластичність, дугова еластичність, еластичний попит, нееластичний попит, попит з одиничною еластичністю, абсолютно еластичний попит, абсолютно нееластичний попит, фактори цінової еластичності попиту, перехресна еластичність попиту, еластичність попиту за доходом, еластичність пропозиції, фактор часу, найкоротший, короткостроковий та довгостроковий періоди.

МОДУЛЬ 2.

ТЕМА 5. МІКРОЕКОНОМІЧНА МОДЕЛЬ ПІДПРИЄМСТВА. ВАРІАЦІЇ ФАКТОРІВ ВИРОБНИЦТВА ТА ОПТИМУМ ТОВАРОВИРОБНИКА

(4 год)

План

1. Економічна організація підприємства, різновиди мікросистем.
2. Підприємство, його сутність, основні ознаки та особливості.
3. Мотивація поведінки підприємства.
4. Прибуток як мета виробника, концепції прибутку та методи його обчислення.

Основні категорії та поняття:

Підприємництво, підприємство, фірма; одноосібне володіння, партнерство, корпорація; великі, середні та малі підприємства; прибуток, явні (бухгалтерські) витрати, неявні витрати (нормальний прибуток), бухгалтерський прибуток, економічний прибуток; виробнича функція, технологічно та економічно ефективний спосіб виробництва, сукупний, середній та граничний продукти праці; закон спадної віддачі.

Питання на самостійне опрацювання

1. Економічна природа фірми
2. Теоретичні концепції підприємства: неокласична, інституціональна, підприємницька.
3. Види виробничих функцій: класична, неокласична (Кобба - Дугласа), лінійно-обмежена (Леонт'єва-Вальраса), технологічні (інжинірінгові) виробничі функції.
4. Різні концепції прибутку.
5. Розвиток малого бізнесу в Україні.
6. Основні форми ділових підприємств
7. Економічний та бухгалтерський підхід до визначення витрат і прибутку підприємства
8. Склад альтернативних витрат
9. Фактори виробництва, їх групування та варіації.

ТЕМА 6. ВИТРАТИ ВИРОБНИЦТВА (4 год)

План:

1. Теорія витрат виробництва. Види витрат та їх функції в короткостроковому періоді.
2. Сумарні витрати виробництва в довгостроковому періоді. Ізокости. Мінімізація витрат.
3. Криві довгострокових середніх витрат. Концепція мінімально ефективного розміру підприємства.

Основні категорії та поняття:

Економічні витрати, зовнішні витрати, внутрішні витрати, альтернативні витрати, короткострокові витрати, постійні та змінні витрати; середні постійні, середні змінні, середні сукупні витрати; граничні витрати, ізокости, лінія експансії (таєкторія розвитку), економія від масштабу, мінімально ефективний розмір підприємства.

Питання на самостійне опрацювання

1. Теорії витрат.
2. Поняття собівартості, її структура та шляхи зниження.
3. Концепція „витрати втрачених можливостей”.
4. Концепція мінімально ефективного розміру підприємства.
5. Затрати підприємства: види, структура.
6. Технічне заміщення факторів виробництва: допустимі межі, норма заміщення.

ТЕМА 7. ВИБІР РІВНЯ ВИРОБНИЦТВА КОНКУРЕНТНОЮ ФІРМОЮ (4 год)

План.

1. Ознаки досконало конкурентної фірми і ринку.
2. Визначення оптимальних обсягів випуску фірми за двома методами (TR-ТС, MR-МС).
3. Рівновага фірми і галузі в короткостроковому періоді.
4. Вибір обсягу виробництва в довгостроковому періоді. Довгострокова рівновага фірми і галузі.

Основні категорії та поняття:

Досконала конкуренція, сумарна, середня та гранична виручка, метод TR-ТС, метод MR-МС, правило MR-МС, короткострокова крива пропозиції фірми, критичні ціни, стратегічна ціна, ціна беззбитковості, ринкове пропонування, надлишок виробника, економічна рента, галузь зі спадними, зростаючими та

постійними витратами, короткострокова та довгострокова рівновага конкурентної фірми.

ТЕМА 7. МОНОПОЛІЯ ТА МОНОПСОНІЯ (4 год)

План:

1. Характерні риси недосконало конкурентних ринків. Особливості монополії.
2. Оптимальний випуск для монополії.
3. Економічні наслідки монополізації виробництва.
4. Монопсонія та її наслідки.
5. Монополістична політика цінової дискримінації.

Основні категорії та поняття:

Недосконала конкуренція, монополія, ринкова влада, бар'єри для входження в галузь, правило монополістичного ціноутворення, індекс монопольної влади Лернера, природна монополія, суспільні втрати від монопольної влади, монопсонія, двостороння монополія, цінова дискримінація.

ТЕМА 8. МОНОПОЛІСТИЧНА КОНКУРЕНЦІЯ ТА ОЛІГОПОЛІЯ (4 год)

План.

1. Монополістична конкуренція та її ознаки. Короткострокова та довгострокова рівновага фірми в умовах монополістичної конкуренції.
2. Ознаки та особливості поведінки олігополії.
3. Моделі рівноваги олігополії та моделі олігополістичного ціноутворення.

Основні категорії та поняття:

Монополістична конкуренція, диференційований продукт, нецінова конкуренція, олігополія, кооперативна та некооперативна гра, домінуюча та недомінуюча стратегія, рівновага за Нешем, дуополія, модель Курно, модель Стакелберга, модель Бертрана, модель “ламаної” кривої попиту, ділема олігополістів, таємна змова, картель, ціновий лідер, принцип “витрати плюс”.

МОДУЛЬ 3

ТЕМА 9. РИНОК ПРАЦІ (2 год)

План.

1. Попит на ринку факторів виробництва. Основне правило визначення попиту на ресурси.
2. Пропозиція і рівновага на ринку праці.
3. Монопсонія і двостороння монополія.

Основні категорії та поняття:

Похідний характер попиту на ресурси, гранична доходність ресурсу, граничні витрати на ресурс, правило максимізації прибутку, правило мінімізації витрат, економічна рента.

ТЕМА 10. РИНОК КАПІТАЛУ (2 год)

План.

1. Особливості ринку капіталів. Сучасна дисконтована вартість капітального активу.
2. Ставка проценту та інвестиційні рішення.
3. Рентна оцінка капітальних послуг.

Основні категорії та поняття:

Запас капіталу, потік послуг від активу, потік доходів, рентна оцінка капітальних послуг, ціна капітального активу, сучасна вартість платежу, дисконтування.

ТЕМА 11. ЗАГАЛЬНА РІВНОВАГА КОНКУРЕНТНИХ РИНКІВ (2 год)

План

1. Часткова та загальна рівновага.
2. Ефективність за Парето і соціальний оптимум.
3. Ефективність у споживанні та обміні. Діаграма Еджуорта
4. Ефективність використання та розподілу ресурсів у виробництві.

Основні категорії та поняття:

Ефективність (оптимальність) за Парето, границя досяжної корисності, часткова та загальна рівновага, ефект зворотнього зв'язку, модель "затрати-випуск", скринька Еджуорта, ефективність в обміні, ефективність у розподілі, ефективність у виробництві, границя виробничих можливостей, гранична норма трансформації.

6. Самостійна робота

У відповідності до плану значна частина навчального часу відводиться на самостійну роботу студентів, яка контролюється як у аудиторний так і позааудиторний час. Самостійна робота студентів виконується в Робочому зошиті з «Мікроекономіки», в якому відповідно до тем вказано завдання для самостійної роботи.

7. Завдання для виконання контрольних робіт студентами заочної форми навчання

Виконання контрольної роботи студентами заочної форми навчання є складовою частиною навчального процесу, активною формою самостійної роботи студентів.

Метою написання контрольної роботи є закріплення та поглиблення теоретичних знань, набутих студентом у процесі вивчення курсу. Контрольна робота повинна продемонструвати ступінь опанування студентом навчального матеріалу, вміння самостійно осмислити і систематизувати навчальну інформацію, чітко, стисло і логічно викласти матеріал, обґрунтувати власну думку, зробити висновки.

Студент виконує контрольну роботу, яка складається з теоретичної (трьох питань) та практичної частини (трьох задач). Варіант контрольної роботи обирається у відповідності до останньої цифри залікової книжки студента (табл.).

Обсяг контрольної роботи – 18-24 аркушів учнівського зошита (друкованих листків форматом А4).

Висвітлення теоретичних питань не потребує плану, вступу, але обов'язково повинно завершуватись висновками, списком літератури.

Розв'язки задач повинні супроводжуватись поясненнями, формулами і висновками.

Контрольна робота виконується на основі вивчення студентом основної літератури (с.59), а також потребує залучення додаткової літератури – публікацій фахових журналів: “Економіка України”, “Економіст”, “Економіка АПК” та інших.

Наведені у роботі цифрові дані, цитати, таблиці, якщо вони взяті з першоджерел, мають супроводжуватись посиланнями на ці джерела. Посилання на цитовані джерела мають бути оформлені певним чином: для книг – вказуються автор, назва книги, номер тому, частини, місце видання (місто), назва видавництва, рік видання, порядковий номер сторінки; для журналів – автор статті, її назва, назва журналу, рік і номер видання, номер сторінки; для газет – автор статті, її назва, номер газети, дата випуску.

Робота має бути написана чітким розбірливим почерком, грамотно і охайно. Контрольна робота виконується відповідно до цих вимог, інакше вона не буде допущена до захисту, незалежно від її змісту.

Здати іспит з курсу „Мікроекономіка” студент може тільки після захисту контрольної роботи. Дату і час захисту роботи встановлює викладач. Робота заховується тільки за підсумками співбесіди її автора з викладачем.

Студенти, які не виконали та не захистили контрольної роботи, до іспиту не допускаються. Видане студенту завдання вкладається в зошит з контрольною роботою і повертається на кафедру.

Номера варіантів індивідуальних завдань

Початкова буква прізвища	Остання цифра шифру									
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
А,М,П,Я,У,Ш	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Є,І,Н,О,Ю,Ж	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Л,Б,Е,В,Ф,Ц	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
Д,Р,С,Ч,Т	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
Г,К,Х,З,Щ	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50

Перелік індивідуальних завдань з мікроекономіки представлений в Методичних вказівках для самостійного вивчення дисципліни “МІКРОЕКОНОМІКА” для студентів за напрямом підготовки 6.030504 «Економіка підприємства», 6.030507 «Маркетинг», 6.030508 «Фінанси і кредит», 6.030509 «Облік і аудит» заочної форми навчання, які зберігаються в методичному кабінеті кафедри економічної теорії.

8. Перелік екзаменаційних питань:

1. Мікроекономіка як складова частина теоретичної економіки.
2. Предмет, концептуальні основи та методологія мікроекономіки.
3. Корисність в економічній теорії і проблема її виміру.
4. Закон спадної граничної корисності блага.
5. Рівновага споживача з кардиналістських позицій.
6. Вибір споживача з ординалістських позицій.
7. Криві байдужості, їх властивості.
8. Гранична норма заміщення благ.
9. Бюджетна лінія.
10. Оптимум споживача як модель раціонального споживчого вибору.
11. Реакція споживача на зміну його доходу.
12. Поняття "повноцінних" і "неповноцінних" благ. Крива Енгеля. Функції Торнквіста.

13. Реакція споживача на зміну ціни товару.
14. Ефект заміщення та ефект доходу.
15. Ефекти заміщення і доходу як основа побудови функції індивідуального попиту на благо в ординалістській теорії корисності.
16. Попит і закон попиту. Фактори, що впливають на попит.
17. Пропозиція і закон пропозиції. Фактори, що впливають на пропозицію.
18. Взаємодія попиту і пропозиції. Ринкова рівновага.
19. Вплив змін попиту й пропозиції на стан рівноваги, рівноважну ціну та рівноважну кількість товару на ринку.
20. Поняття про надлишок споживача і надлишок виробника.
21. Еластичність попиту і пропонування.
22. Фактори впливу на пропонування.
23. Підприємство як суб'єкт ринку та виробничо-ринкова система.
24. Фактори виробництва. Поняття оптимального та рівноважного станів підприємства.
25. Параметри підприємства (мікроекономічна модель).
26. Частинна варіація факторів виробництва.
27. Ізоквантна варіація факторів виробництва.
28. Пропорційна варіація факторів виробництва.
29. Оптимум виробника. Рівновага виробника: графічна, алгебраїчна, економічна інтерпретація.
30. Траєкторія розширення виробничої діяльності фірми.
31. Витрати підприємства в короткостроковому періоді.
32. Витрати підприємства в довгостроковому періоді.
33. Модель ринку досконалої конкуренції та її характеристики.
34. Ринковий попит на продукцію фірми за умов досконалої конкуренції.
35. Ринкова поведінка підприємства в короткостроковому періоді за умов досконалої конкуренції.
36. Ринок досконалої конкуренції в довгостроковому періоді.
37. Ефективність ринку досконалої конкуренції.
38. Різновиди монополій. Діагностування монопольної влади.
39. Монопольний ринок у короткостроковому періоді.
40. Монопольний ринок у довгостроковому періоді.
41. Досягнення та утримання ринкової влади. Монополія.
42. Особливості функціонування реальних монополізованих ринків.
43. Порівняльна оцінка конкурентного та монопольного ринків.
44. Потреба державного регулювання монополії, антимонопольна політика.
45. Основні ознаки олігополії.
46. Теоретичні моделі олігополії.
47. Модель дуополії за Штакельбергом.
48. Модель дуополії Курно та Бертрана.
49. Моделювання поведінки олігополістів за функціями їх реакції на ринкові зміни.
50. Теорія ігор в моделюванні олігополії.
51. Особливості організації олігополістичного ринку.

52. Нецінова конкуренція (монополістична конкуренція та олігополія).
53. Ефективність олігополії у порівнянні з іншими ринковими структурами.
54. Ознаки і поширення монополістичної конкуренції.
55. Ринкова поведінка монополістичного конкурента.
56. Ефективність монополістичної конкуренції.
57. Порівняльна характеристика олігополії та досконалої конкуренції.
58. Похідний попит. Взаємозв'язок ринків продукту та факторів виробництва.
59. Споживання факторів виробництва: цілі та обмеження.
60. Виробнича функція, витрати виробництва та попит на фактори виробництва.
61. Похідний попит за досконалої конкуренції на ринку продукту.
62. Монопольний похідний попит.
63. Похідний попит та принцип оплати факторів.
64. Попит на працю за умови досконало конкурентного ринку ресурсів.
65. Формування індивідуального, галузевого та ринкового попиту на працю.
66. Ринкове пропонування праці на досконало конкурентному ринку.
67. Ринок праці з недосконалою конкуренцією.
68. Двостороння (двобічна) монополія та визначення реального рівня заробітної плати.
69. Капітал як фактор виробництва.
70. Попит та пропонування капіталу. Вибір у часі.
71. Попит та пропонування капіталу. Показники теперішньої та майбутньої вартості у прийнятті інвестиційних рішень.
72. Рівновага на ринку капіталу. Формування процентної ставки як рівноважної ціни капіталу.
73. Поняття ринкової рівноваги, її аналіз.
74. Рівновага в економіці обміну. Діаграма Еджворта.
75. Сукупна (зведена) ефективність конкурентних ринків. Причини обмеженої здатності ринкового регулювання.

9. Методи навчання та контролю знань

Методи навчання: лекції з використанням сучасних інформаційних технологій, інтерактивні методи в процесі обговорення питань семінарського заняття (мікрофон, прес-метод, мозкова атака, акваріум і ін.), виконання самостійної роботи в Робочих зошитах з мікроекономіки.

Методи контролю: поточне оцінювання під час семінарських занять, контрольна робота, оцінка за реферат, ІНДЗ, підсумковий контроль.

Враховуючи те, що питома вага оцінки кожного з видів навчальної роботи студента у підсумковій (загальній) оцінці визначається, виходячи із їх вагомості у теоретичній та практичній підготовці фахівця, структури та змісту навчальної дисципліни, кількість балів розподілено так:

Розподіл балів оцінювання успішності студентів з навчальної дисципліни

1. Навчальний матеріал дисципліни „Мікроекономіка” умовно поділений на два модулі, що охоплюють відповідно чотири та шість змістових модулів. Модульний контроль передбачає перевірку стану засвоєння визначеної системи елементів знань та вмінь.

2. Максимальна сума балів, одержаних студентом протягом семестру, дорівнює 100 балів, зокрема, під час проведення модульного контролю можна отримати до 10 балів.

3. Тривалість письмового модульного контролю - одна академічна година.

4. Під час виконання модульного контролю забороняється списувати, обмінюватися інформацією з іншими студентами, використовувати заборонені навчальні засоби. Якщо студент порушує встановлений порядок, то він звільняється від подальшої роботи, а модульна робота оцінюється 0 балів.

5. Якщо студент не з'явився без поважних причин (хвороба, заява, підписана деканом) для проведення модульного контролю, йому виставляється 0 балів.

6. Рішенням кафедри за виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, але сприяють підвищенню рівня знань та умінь студентів з навчальної дисципліни (доповідь на студентській конференції, здобуття призового місця на олімпіадах, виготовлення макетів, підготовка наочних посібників тощо) може надаватись до 10% від загальної кількості умовних балів з навчальної дисципліни.

7. Якщо підсумкова оцінка з навчальної дисципліни за результатами сумарного модульного контролю не задовольняє студента, то він має право на її збільшення, складаючи додатково підсумковий тестовий контроль.

10. Шкала оцінювання знань студентів

Введена кредитно-модульна система організації навчального процесу зі 100-бальною шкалою оцінювання знань студентів.

Система поточного і підсумкового контролю

Поточний контроль: загальна сума балів - 70

- активність роботи на семінарських заняттях (0,5 бал × 20 семінарів) - 10 балів;
- виконання і захист робіт в Робочому зошиті з політекономії (16 x 2 – 32 балів)
- виконання модульних (контрольних) робіт (10 балів × 2 роботи) – 20 балів;
- виступ на семінарському занятті:
 - а) підготовлений самостійно - 3 бали;
 - б) суто по конспекту - 2 бали;

Заохочувальні бали

- виступ з доповіддю на студентській науковій конференції – 1-10 балів;
- участь у студентських олімпіадах та конкурсах – 1-15 балів.

Підсумковий контроль:

Оцінювання здійснюється за результатами поточного контролю (необхідно набрати не менше 70 балів) та письмового іспиту (максимальна сума балів - 30).

Екзаменаційний білет включає:

10 тестових питань (10×1=10 балів);

2 теоретичних питання – 20 балів;

Загальна оцінка з дисципліни складається з суми балів за результатами поточного контролю та екзамену і трансформується у 4-бальну оцінку:

Рейтинговий показник	Оцінка у національній шкалі		Оцінка ECTS
90-100	Зараховано	відмінно	A (відмінно)
82-89		добре	B (добре)
75-81			C (добре)
67-74		задовільно	D (задовільно)
60-66			E (задовільно)
35-59	Незараховано	незадовільно	FX (незадовільно) з можливістю повторного складання
1-34			F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням

11. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення: опорні конспекти лекцій, нормативні документи, навчально-методичні посібники, підручники, методичні рекомендації для студентів заочної форми навчання, Робочий зошит з мікроекономіки.

Рекомендована література

1. Гронтковська Г.Е. Мікроекономіка: Практикум / Г.Е. Гронтковська, А.Ф. Косік. – К.: ЦУЛ, 2010. – 417 с.
2. Рудий М.М. Мікроекономіка : навч. посібник / М. М. Рудий, В. В. Жебка. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 312 с.
3. Безугла В.О. Мікроекономіка [Навч. пос.] / В.О. Безугла, І.І. Постіл – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 288 с.
4. Нарижна Л.Д. Мікроекономіка в схемах: [Навчальний посібник для самостійної роботи студентів] / Л.Д. Нарижна, Л.Н. Пономарьова– К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 160 с.
5. Павленко І.М. Мікроекономіка [Навчальний посібник] / І.М. Павленко. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 288 с.
6. Вініченко І.І. Мікроекономіка: [Навчальний посібник] / І.І. Вініченко, Н.В. Даций, С.О. Корецька. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 272 с.
7. Горбачевська О. В. Мікроекономіка в задачах: розв'язки та пояснення: [Навч. посібник для студ. вищих навч. закл.] / О. В.Горбачевська, О. М. Мартін. – Національний банк України; Львівський банківський ін-т. — Л. : ЛБІ НБУ, 2004. — 296с.
8. Горобчук Т.Г. Мікроекономіка [Навчальний посібник] / Т.Г. Горобчук. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 272 с.
9. Гронтковська Г.Е. Мікроекономіка: [Навчальний посібник] / А.Ф. Косік, Г.Е. Гронтковська. – К.:ЦНЛ, 2004. – 416 с.
10. Кулішов В.В. Мікроекономіка: Основи теорії і практикум: [Навчальний посібник] / В.В. Кулішов. – Львів: «Магнолія плюс», 2004. – 332 с.
11. Мікроекономіка / АПН України; Центральний ін-т післядипломної педагогічної освіти. Факультет менеджменту та психології / А.Г. Шевченко (уклад.). — К. : Міленіум, 2004. — 37с.
12. Горошко М. Ф. Мікроекономіка: Тести. Ситуації. Задачі: [Навч. посіб.] / М.Ф. Горошко, В.В. Кулішов (заг.ред.). — К. : Ніка-Центр, 2003. — 368с.
13. Задоя А.О. Мікроекономіка: Курс лекцій та вправи: [Навчальний посібник] / А.О. Задоя. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2002. – 211 с.
14. Мікроекономіка і макроекономіка. Підручник у двох частинах. Видання друге./ С. Будаговська, О. Кілієвич, І. Луніна та ін. За заг. ред С. Будаговської. – К.: Видавництво Соломії Павличко „Основи”, 2001. – 517 с.
15. Нуреев Р. М. Курс мікроекономіки: [Учебник для вузов] / Р.М. Нуреев. — М.: Высш. шк., 2001. – 572 с.

16. Наливайко А.П. Мікроекономіка: [Навчально-методичний посібник] / А.П. Наливайко, М.М. Євдокимов. – К.: КНЕУ, 1999. – 208 с.
17. Базилевич В.Д.. Мікроекономіка: Опорний конспект лекцій / В.Д. Базилевич – К.: Четверта хвиля, 1998. – 248 с.
18. Грищенко О.Г. Основи мікроекономіки: [Підручник] / С.В. Ястремський, О.Г. Грищенко. – К.: Знання, 1998. – 673 с.
19. Нордгауз В. Мікроекономіка/ П. Самуельсон, В. Нордгауз [Пер. з англ.]. – К.: Основи, 1998. – 676 с.
20. Нуреев Р.Н. Курс мікроекономіки: [Учебник для вузов] / Р.Н. Нуреев. – М.: Изд. Группа Норма-Инфра М, 1998. – 572 с.
21. Грабовецький Б.О. Збірник практичних завдань з курсу "Мікроекономіка": для студ. екон. спец. / Борис Овсійович Грабовецький (уклад.). — Вінниця, 1997. — 28 с.
22. Піндайк Р.С. Мікроекономіка / Р.С. Піндайк, Д.Л. Рубінфелд. – К.: Основи, 1996. – 646 с.
23. Самуельсон П. Економіка: [Підручник] / П. Самуельсон. – Львів.: «Світ», 1993. – 653 с.

12.Інформаційні ресурси

1. www.economics.com.ua
2. www.rambler.ru
3. www.meta-ukraine.com.ua
4. www.ucee.com.ua
5. www.cebe.sib.ru